

Paul Beatty s-a născut în Los Angeles, în 1962. A absolvit, în 1980, El Camino Real High School din Woodland Hills, California și a făcut un masterat în scriere creativă la Brooklyn College și un masterat în psihologie la Boston University.

Beatty a scris două volume de poezie, *Big Bank Take Little Bank* (1991) și *Joker, Joker, Deuce* (1994). Primul său roman, *The White Boy Shuffle* (1996), a fost numit de *The New York Times* „o explozie de satiră din inima talentată a vieții negre americane”. A doua carte, *Winston Duru’ (Tuff, 2000)*, a fost recenzată pozitiv în revista *Time*. În 2006, Beatty a editat o antologie a umorului afro-american numită *Hokum* și a scris un articol în *The New York Times* cu același subiect. Cartea sa din 2008, *Slumberland*, are ca personaj principal un DJ american aflat în Berlin, la puțin timp după unificare. În romanul *Io contra Statele Unite ale Americii* (*The Sellout*, 2015), Beatty scrie cronica unui fermier urban care încearcă revitalizarea sclaviei și a segregării într-un oraș fictiv de la periferia Los Angelesului. *The Guardian* a descris cartea, care a avut nevoie de peste cinci ani pentru a fi finalizată, ca fiind „o capodoperă care face din Beatty cel mai amuzant scriitor din America”. Romanul *Io contra Statele Unite ale Americii* a fost distins cu National Book Critics Circle Award în 2015 și cu Man Booker Prize în 2016. Beatty este primul american care a câștigat Premiul Man Booker, după ce, în 2014, toate romanele scrise în limba engleză au devenit eligibile. Paul Beatty a primit, de asemenea, John Dos Passos Prize în anul 2015.

Paul Beatty trăiește în New York.

IO CONTRA STATELE UNITE ALE AMERICII

PAUL
BEATTY

Traducere din limba engleză
BOGDAN PERDIVARĂ

București
2020

CUPRINS

Prolog.....	7
-------------	---

CĂCAT CU LOPATA

Unu.....	41
Doi.....	60
Trei.....	61
Patru.....	81
Cinci.....	93
Șase.....	113

INTELECTUALII GOGOȘII ÎNFOIAȚE

Șapte.....	129
Opt.....	147

RESTUL EXACT SAU ZEN ȘI ARTA MERSULUI CU AUTOBUZUL ȘI A REPARĂRII RELAȚIILOR

Nouă.....	155
Zece.....	174
Luminile orașului: interludiu.....	197

PREA MULȚI MEXICANI

Unsprezece.....	207
Doisprezece.....	229

Treispzece 236

Paisprezece 244

Cincisprezece 252

Şaisprezece 264

MERE ȘI PORTOCAL

Şaptesprezece 269

Optsprezece 281

Nouăsprezece 287

Douăzeci 299

Douăzeci și unu 310

Douăzeci și doi 318

Douăzeci și trei 335

NEGRIȚUDINE TOTALĂ

Douăzeci și patru 359

Douăzeci și cinci 372

Douăzeci și șase 381

Final 385

Mulțumiri 387

„CARTE PENTRU TOȚI“

1. Mihai Eminescu, *Poezii*

2. I.L. Caragiale, *Momente și schițe*

3. Ion Creangă, *Amintiri din copilărie. Povești, povestiri*

4. Ioan Slavici, *Moara cu noroc*

5. I.S. Turgheniev, *Părinți și copii*

6. Cella Serghi, *Cartea Mironei*

7. A.P. Cehov, *Doamna cu câțelul*

8. Mircea Eliade, *La țigănci. Pe strada Mântuleasa*

9. Mark Twain, *Jurnalul lui Adam și al Evei*

10. Liviu Rebreanu, *Pădurea spânzuraților*

11. Ion Marin Sadoveanu, *Sfârșit de veac în București*

12. Jerome K. Jerome,

Gândurile trândave ale unui pierde-vară

13. G.M. Zamfirescu, *Maidanul cu dragoste*

14. F.M. Dostoievski, *Oameni sărmani*

15. Zaharia Stancu, *Şatra*

16. James Joyce, *Portret al artistului la tinerețe*

17. Cezar Petrescu, *Dumineca Orbului*

18. Mihail Bulgakov, *Maestrul și Margareta*

19. Fănuș Neagu, *Frumoșii nebuni ai marilor orașe*

20. F.M. Dostoievski, *Amintiri din Casa morților*

21. Zaharia Stancu, *Ce mult te-am iubit*

22. Oscar Wilde, *Portretul lui Dorian Gray*

23. Mateiu I. Caragiale, *Craii de Curtea-Vechi*

24. Mihai Eminescu, *Proză*

PROLOG

Treaba asta, spusă de un negru, s-ar putea să fie greu de crezut, dar n-am furat niciodată nimic. Niciodată n-am trișat la impozite sau la cărți. Niciodată nu m-am strecurat la cinema fără să plătesc și întotdeauna i-am lăsat restul la drogherie omului de la casă, fie el și indiferent față de spiritul mercantil și nepăsător față de necesitatea stabilirii unui salariu minim pe economie. N-am spart în viața mea o locuință. N-am jefuit nici un magazin de băuturi. Nu m-am urcat niciodată într-un autobuz sau vagon de metrou aglomerat, unde să mă trântesc pe un loc rezervat pentru vârstnici, să-mi scot la iveală penisul gigantic și să mă masturbez cu o expresie perversă, deși oarecum golită de entuziasm, pe figură. Însă iată-mă aici, în sălile cavernoase ale Curții Supreme a Statelor Unite ale Americii, cu mașina parcată ilegal și cumva ironic pe Constitution Avenue, cu mâinile încătușate la spate, cu dreptul de a nu spune nimic de mult dus pe apa sâmbetei, așezat pe un scaun capitonat cu umplutură groasă care, foarte asemănător cu țara asta, nu-i așa de confortabil pe cât pare.

Am fost convocat prin intermediul unui plic cu aspect oficial, purtând ștampila IMPORTANT cu litere mari și roșii precum cele de pe biletele de pariuri. Mă tot învârt și mă sucesc de când am ajuns aici, în oraș.

„Stimate domn“, începea scrisoarea.

„Felicitări, s-ar putea să fiți deja câștigător! Cazul dumneavoastră a fost selectat dintre sute de alte solicitări pentru a fi analizat de Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii. Ce onoare neasemuită! Vă recomandăm insistent să vă prezentați cu două ore înainte de audierea dumneavoastră, care este programată la ora 10 dimineața, pe 19 martie, Anul Domnului...”

Scrisoarea se sfârșea cu indicații de traseu de la aeroport, gară și de pe autostrada I-95 până la sediul Curții Supreme; mai conținea și un set de cupoane detașabile cu reduceri la diverse puncte de atracție, restaurante, pensiuni și altele asemenea. Nu era nici o semnătură la final. Se sfârșea, pur și simplu, cu un...

„Al dumneavoastră, cu sinceritate,
Poporul Statelor Unite ale Americii“

Washington D.C., cu străzile sale largi, sensurile giratorii încurcate, statuile de marmură, coloanele dorice și cupolele, ar trebui să lase senzația vechii Rome (asta dacă străzile vechii Rome erau pline de negri fără adăpost, câini antrenați să adulmece bombe, autobuze pentru turiști și flori de cires). Ieri după-amiază, ca un demn afro-american în sandale ieșit din cele mai întunecate străfunduri ale junglei Los Angelesului, m-am aventurat afară din hotel și m-am alăturat cohortelor

de țărănoi în blugi veniți în hăgialăc, care se preumblau agale și patriotic printre însemnele istorice ale imperiului. M-am uitat îndelung, cu venerație, la Memorialul Lincoln. Dacă Abe cel Onest ar fi revenit la viață și ar fi reușit cumva să ridice piciorul ăla osos, lung de șapte metri, și să-și urnească de pe tron carcasa, ce-ar fi spus oare? Ce-ar fi făcut? S-ar fi apucat de breakdance? S-ar fi jucat aruncând monede la perete? Ar fi citit ziarul și și-ar fi dat seama că Uniunea pe care o salvase devenise între timp o plutocrație disfuncțională, că oamenii pe care-i eliberase erau acum sclavii ritmului, ai rapului și ai ipotecilor împovărătoare și că în ziua de azi abilitățile sale ar fi fost mai potrivite pe terenul de baschet decât pe terenul politic al Casei Albe? Acolo putea să-nvârtă mingea pe-un deget, să arunce de la distanță pentru trei puncte, să rămână o secundă pe poziție ca să dea frumos în poză și să țipe măscări când mingea nimerea în plasă. Marele Emancipator, nu-l poți opri, poți doar nădăjdui să-l blochezi un pic.

Deloc surprinzător, la Pentagon nu-i nimic de făcut în afară de a porni un război. Turiștilor nu li se da voie nici măcar să facă poze cu clădirea pe fundal, așa că atunci când membrii unei familii de patru generații de veterani ai marinei, înțoliți în haine de mateloți, mi-au înmănat un aparat de fotografiat de buzunar și m-au rugat să mă țin ceva mai departe și să le fac pe ascuns fotografii în timp ce luau poziție de drepți, salutau și expuneau fără vreun motiv anume simboluri hipiote ale păcii, am fost cât se poate de bucuros să-mi slujesc țara. Pe esplanada National Mall am

dat peste un asalt asupra Washingtonului, executat de un singur om. Atâta doar, un băiat alb pe iarbă, jucându-se cu perspectiva în așa fel încât Monumentul Washington din depărtare să arate ca o erecție babană, un penis caucazian cu vârful ascuțit ieșindu-i prin prohabul desfăcut al pantalonilor. Glumea cu trecătorii, zâmbea la pozele făcute cu telefonul și-și mângâia iluzoriul priapism.

M-am oprit, la zoo, în fața cuștii primatelor și am auzit o femeie minunându-se de cât de „prezidențial” arăta masculul gorilă de două sute de kilograme proțâp pe un butuc de stejar, de unde-și ținea sub ochi, atent, progenitura. Când iubitul ei, bătând cu degetul în panoul informativ, a menționat că, întâmplător, numele goriloului cu spate argintiu era Baraka, femeia a râs tare, în hohote, până ce m-a văzut pe mine, cealaltă gorilă de două sute de kile de-acolo, tocmai când îmi îndesam în gură ceva, posibil vreo înghețată pe băț sau ultima înghițitură dintr-o banană. A devenit apoi de-o inconsolabilă tristețe, a început să bocească și să-și ceară iertare pentru că rostise, ca neghioaba, ce-i trecuse prin cap. „Am maimuțe printre cei mai buni prieteni”, a zis fără să vrea. Era rândul meu să râd. Înțelegeam ce-i cu ea. Orașul ăsta e tot numai un lapsus freudian, o învârtosare de beton celebrând faptele bune și rele ale Americii. Sclavia? Menirea expansionistă? *Laverne & Shirley*? Statul deoparte în vreme ce Germania încerca să omoare toți evreii din Europa, până la ultimul? Păi, unii dintre cei mai buni prieteni ai mei sunt Muzeul Artei Africane, Muzeul Holocaustului, Muzeul Indienilor

Americani, Muzeul Național al Realizărilor Artistice Feminine. Și, pe lângă asta, vă informez că sora mea e măritată cu un urangutan.

Nu-i nevoie decât de o excursie de-o zi prin Georgetown și Chinatown. O plimbărică agale pe lângă Casa Albă, Casa de Reabilitare Phoenix, Casa de Oaspeți Blair și casa dealerului de cocaină local face ca mesajul să devină cât se poate de limpede. Fie că-i vechea Romă sau America zilelor noastre, ești ori cetățean, ori sclav. Leu sau evreu. Vinovat sau inocent. Confortabil sau inconfortabil. Și aici, la Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii, să mă ia naiba dacă, între cătușe și tapițeria de piele alunecoasă a scaunului ăstuia, singura soluție ca să nu-mi cadă curul la modul penibil pe nenorocita de dușumea nu e să mă las pe spate până ce ajung să stau înclinat într-un unghi ce aproape aduce aminte de nonșalanța unui elev indisciplinat pedepsit să rămână după ore, dar care depășește în amploare simpla sfidare a Curții.

Mănunchi de chei zângănind ca zurgălăii la sanie: aprozii Curții intră în sală aidoma unei perechi de cai de povară, însă fără căruță, prinși în hamurile dragostei de Dumnezeu și de țară. Conducătoarea de atelaj, o femeie blondă ca berea, cu o panglică de medalii arcuită ca un curcubeu peste piept, atinge cu palma spătarul scaunului meu. Vrea să mă ridic în picioare, însă, cu legendara nesupunere civică ce mă caracterizează, mă las și mai tare în spetează și izbutesc să cad pe jos, dureros și umilitor, victimă a ineptei mele rezistențe nonviolente. Îmi bălângăne o cheie de cătușe pe la nas și, cu un braț gros și fără păr, mă saltă de pe podea,

împingându-mi scaunul atât de aproape de masă încât în lustrul proaspăt al mahonului îmi zăresc reflexia, în costum și cravată. N-am mai purtat costume până acum, iar omul care mi l-a vândut pe asta a zis: „O să-ți placă garantat cum arăți“. Însă mutra care se holbează la mine din tăblia mesei arată ca a oricărui corporatist afro-american purtător de Țoale business, cu dreduri, codițe sau chelios, al cărui nume nu-l știi și a cărui față n-o recunoști. Arată, într-un cuvânt, a mutră de infractor.

„Când arăți bine, te și simți bine“, mi-a mai promis vânzătorul. Garantat. Așa că, de cum mă întorc acasă, o să-mi cer înapoi cei 129 de dolari, fiindcă nu-mi place cum arăt. Cum mă simt. Mă simt precum costumul meu – ieftin, cu mâncărimi și începând să mă destram pe la cusături.

Gaborii, de cele mai multe ori, așteaptă să le mulțumești. Fie că te-au îndrumat spre oficiul poștal, te-au bătut măr pe bancheta din spate a mașinii de patrulă sau, în cazul meu, ți-au scos cătușele, ți-au dat înapoi iarba, medicament de folosință personală, și ți-au furnizat tradiționalul condei suvenir din pană de gâscă. Însă femeia asta a avut pe chip o expresie de milă încă de dimineață, când ea și potera ei m-au întâmpinat în susul celebrelor trepte, patruzeci și patru la număr, ale clădirii Curții Supreme. Sub o placă pe care erau inscripționate cuvintele JUSTIȚIE IMPARTIALĂ ȘI DOMNIA LEGII, stăteau umăr la umăr, cu ochii mijii în soarele dimineții, cu parpalacele presărate cu mătreața florilor de cireș, blocându-mi intrarea în imobil. Știam cu toții că era doar o umflare în pene,

o încordare fără sens a mușchilor statului. Singurul care nu știa că-i de glumă a fost câinele, cockerul spaniel. Cu lesa retractabilă fășăind, s-a îndreptat fără șovăială spre mine, mi-a adulmecat energic pantofii și cracii pantalonilor, m-a împuns între picioare cu botul lui ud și plin de muci întăriți, apoi s-a așezat cuminte alături, bătând mândru cu coada în pământ. Fusesem deja acuzat de o crimă atât de mârșavă încât să mă salte pentru posesie de marijuana pe o proprietate federală ar fi fost ca și cum l-ar fi acuzat pe Hitler de vagabondaj sau o companie multinațională precum British Petroleum că a aruncat ambalaje pe jos după cincizeci de ani de rafinării explodate, scurgeri toxice, emisii de gaze otrăvitoare și o campanie publicitară rușinos de fățarnică. Îmi curăț deci pipa, bătând-o tare, de două ori, de tăblia mesei de mahon. Curăț cu palma și suflu rășina gumoasă pe jos, o umplu cu iarbă crescută pe lângă casă și, precum comandantul unui pluton de execuție care-i aprinde ultima țigară unui dezertor, doamna polițai, amabilă, apasă pe butonul brichetei BIC și-mi oferă un foc. Refuz să fiu legat la ochi și trag cel mai mareț fum din istoria fumatului de cannabis. N-aveți decât să-i chemați pe toți cei luați la ochi din cauza rasei, pe militanții împotriva interzicerii avortului, pe cei care ard drapele și pe iubitorii celui de-al Cincilea Amendament și să le spuneți să ceară o rejudicare fiindcă mă fac blană în incinta celei mai înalte curți a țării. Aprozii se holbează la mine uluiți. Sunt ăla care a predat evoluționismul unor habotnici, sunt veriga lipsă, în carne și oase, din evoluția jurisprudenței afro-americane.

Aud cum cockerul scâncește pe coridor, cum zgârie la ușa în vreme ce eu slobozesc o ciupercă nucleară de fum către frizele gigantice, pline de fețe, de pe tavan. Hammurabi, Moise, Solomon – aceste adevărate simboluri în marmură spaniolă ale democrației și echității – Mahomed, Napoleon, Carol cel Mare și încă unul, un gagi musculos din Antichitatea greacă, stau cu toții deasupra mea și-mi aruncă priviri muștrătoare și împietrite. Mă întreb dacă și la băieții ăia din Scottsboro sau la Al Gore Jr. s-au uitat cu același dispreț.

Doar Confucius pare relaxat. Are o robă chinezească așa, mai sport, cu mâneci largi, încălțăminte de kung-fu, barbă de maestru shaolin și mustață. Întind înspre tavan pipa și-i ofer un fum; cea mai lungă călătorie începe cu un simplu puff. . .

– Rahatul ăla cu „cea mai lungă călătorie” e al lui Lao Zi, spune el.

– Voi, gagii ăștia filosofi-poeti, sunteți o apă și-un pământ pentru mine, zic eu.

E o adevărată aventură să fii ultimul din șirul lung al cazurilor legate de probleme rasiale. Datați-mi pipa cu carbon și stabiliți dacă sunt cumva descendent direct al lui Dred Scott, încurcă-lume ăla coloratul care, sclav locuind într-un stat fără sclavie, a fost suficient de bărbat pentru soția și copiii lui, suficient de bărbat încât să-și dea stăpânul în judecată ca să-și obțină libertatea, fiindcă în ochii Curții nu era altceva decât simplă proprietate; un biped negru „fără vreun drept pe care să fie necesar să-l respecte omul alb”. O să scormonească prin dispute legale și-o să răsfoiască dosare de dinainte de război ca să determine dacă

soluția la acest caz confirmă sau anulează *Plessy contra Ferguson*. O să scurme prin plantații, prin ansambluri imobiliare și prin palate de suburbie în stil Tudor dedicate acțiunii afirmative, o să sape prin curți dosnice căutând rămășițe ale fantomelor discriminării de altădată în zaruri fosilizate și piese de domino din os, o să șteargă praful de pe drepturi și ordine judecătorești și-o să mă pronunțe „un precedent nemaîntâlnit în generația hip-hop” în stilul lui Luther „Luke Skywalker” Campbell, rapperul cu strungăreață care a luptat pentru dreptul său de-a petrece și de-a parodia omul alb așa cum și acesta din urmă a făcut-o, ani mulți, cu noi. Deși, de-aș fi fost de partea cealaltă a mesei, aș fi înhățat stiloul din mâna Onorabilului Rehnquist și aș fi scris o rezoluție contrară, afirmând categoric că „orice rapper dubios a cărui piesă de rezistență se cheamă «Mi-s foarte-nfierbântat» nu are drepturi pe care omul alb sau orice alt băiețuș de cartier demn de o pereche de bascheți Puma din piele întoarsă să fie obligat să le respecte”.

Fumul mă arde pe gâtleej.

– Justiție imparțială și domnia legii, strig către nimeni anume, mărturie atât a tăriei ierbii, cât și a constituției mele fragile. În cartiere cum e cel în care-am crescut, locuri sărace în practică, dar bogate în retorică, băiețașii au o vorbă: „Mai degrabă m-aș lăsa judecat de doișpe decât cărat de șase”. E o maximă, un vers de rap repetat adesea, o piatră în praștie și un algoritm de viață dură care, la suprafață, pare să aibă de-a face cu încrederea în sistem, dar care în realitate înseamnă trage tu primul, bazează-te pe avocatul din

oficiu și zi mersi că încă respiri. Eu nu le am prea bine cu-nțelepciunea străzii, dar, din câte știu, nu există nici o varietăți și cu Curtea Supremă. N-am auzit pe nici un șmecher de cartier să ia o gură de pileală și să zică: „Aș prefera să fiu revizuit de nouă decât arbitrat de unul”. Lumea a luptat și-a murit încercând să capete un pic din acea „justiție imparțială și domnia legii” la care se face cu atâta larghețe reclamă pe zidul instituției, însă, fie ei vinovați sau nevinovați, majoritatea acuzațiilor nu ajung atât de departe. Apelurile lor la Curte arareori depășesc nivelul solicitărilor înlăcrimate ale mamei care vrea milostenia Bunului Dumnezeu, o a doua ipotecă ori casa bunicii. Și, dacă aș crede în asemenea slogane, ar trebui să spun că mi-am luat cu vârș și îndesat partea de justiție, dar nu cred. Când oamenii simt nevoia să împodobească o clădire sau o instituție oarecare cu vreun *Arbeit macht frei*, cu vreun „Cel Mai Mare Orașel din Lume” sau „Locul Cel Mai Fericit de pe Pământ”, asta-i semn de insecuritate, o născocelă ca să ne ocupe timpul și spațiul finite. Ați fost vreodată în Reno, Nevada? E Cel Mai De Căcat Orașel din Lume, iar dacă Disneyland ar fi cu adevărat Locul Cel Mai Fericit de pe Pământ, ori l-ar ține secret, ori biletul de intrare ar fi gratis și nu echivalentul venitului anual pe cap de locuitor al unei micuțe națiuni subsahariene gen Detroit.

N-am avut dintotdeauna asemenea simțăminte. Când eram puști mă gândeam că toate problemele Americii negre s-ar fi putut rezolva dacă aveam și noi un motto. Un percutant *Liberté, égalité, fraternité* pe care să-l proțâpim deasupra porților scârțâitoare de

fier forjat, să-l brodăm pe goblenuri de pus pe perete în bucătărie și pe drapeluri de ceremonie. Respectivul motto, ca și cele mai de calitate piese de folclor și frizuri afro-americane, trebuia să fie simplu și totuși profund. Nobil, dar totodată egalitarist. O carte de vizită pentru o rasă întreagă care să fie complet lipsită de referiri rasiale la suprafață, însă al cărei mesaj să fie înțeles bine de cunoscători drept unul foarte, foarte negru. Nu știu de unde vin puștii cu asemenea noțiuni, însă, când toți prietenii tăi le zic părinților pe numele mic, se insinuează o senzație că ceva nu-i tocmai în regulă. Și n-ar fi drăguț, în vremurile astea de continue crize și frământări, ca familiile amărâte de negri să se adune în jurul vetrei, să se uite la inscripția de pe șemineu și să simtă alinare citind cuvintele de îmbărbătare inscripționate pe plăci comemorative confecționate manual, cu dragoste, sau pe monede de aur de colecție, achiziționate în urma vizionării unor filmulețe comercial-instructive la televizor, seara târziu, cu carduri de credit deja utilizate peste limită?

Alte etnii au mottouri. „Necuceriiți și de necucerit” e al națiunii Chickasaw, deși nu se aplică meselor de joc de la cazinouri sau luptelor date cu confederații în Războiul Civil. *Allahu Akbar. Shikata ga nai. Nu vom uita niciodată. Promoția Harvard 1996. Protejăm și servim.* Astea sunt mai mult decât saluturi oarecare și proverbe banale. Sunt coduri care refac energii. Chi lingvistic care ne întărește forța vitală și ne leagă de alți oameni cu minți la fel, piele identică și pantofi aidoma cu ai noștri. Cum se zice în zona mediteraneană? *Stessa faccia, stessa razza.* Aceeași față, aceeași